

Doprovod'te své nevidomé přátele do galerie

Manuál k hmatové expozici Korejská keramika a Japonská skulptura

Dostupnost

Národní galerie v Praze, palác Kinských

sídlo expozice Umění Asie a Umění starověku

ze sbírek Národní galerie v Praze, Národního muzea a Univerzity Karlovy v Praze

Lektorské oddělení Sbírký orientálního umění

tel. +420 222 315 205

e-mail: asiaedu@ngprague.cz

palác Kinských

Staroměstské náměstí 12, 110 15 Praha 1

Trasa: metro A > Staroměstská

Trasa: metro B > Náměstí Republiky nebo Můstek

Prohlídka hmatové expozice (10 exponátů) je navržena jako samoobslužná a zabere nejméně 50 minut. Taktilní vnímání je na rozdíl od zrakového náročné na čas, soustředění a schopnost syntézy podnětů.

Z podesty schodiště (vlevo) ve druhém poschodí paláce je od dveří do Ateliéru po podlaze vedena reliéfní navigační linka k exponátům. O doprovod s výkladem můžete předem telefonicky požádat v lektorském oddělení NG. S asistenčním psem se v NG počítá.

Ateliér lektorského oddělení s hmatovou expozicí v paláci Kinských

Autorkou hmatové expozice Korejská keramika je Gabriela Šimková. Odborné konzultace poskytli koreanistka Lucie Pejsarová a speciální pedagog Evžen Perout. Vzdělávací projekt vznikl za finanční podpory Česko-korejské společnosti v roce 2007 pro expozici v zámku Zbraslav. Soubor pěti keramických replik byl touto společností NG věnován v roce 2010.

Text popisek možno z tohoto manuálu vytisknout doma ještě před návštěvou hmatové expozice

Pokyny pro doprovod v expozici Korejská keramika

Doprovázíte-li osobu, která je nevidoucí, předčítejte jí vždy text k příslušnému objektu a zároveň vedete její ruce od nejvyššího bodu nádoby k podstavci. Exponáty doprovázejí popisky se zvětšeným českým a anglickým textem vertikálně na zdi a v českém Braillově písmu horizontálně vpravo od exponátu. Dlaň ruky (délka – asi 17 cm, šířka asi 10 cm) může posloužit jako srovnávací měřítko při seznamování nevidomého s rozměry díla.

Pro snazší prohlížení a poznávání tvaru a dekoru byly keramické repliky pro návštěvníky se zrakovým nedostatkem zvětšeny.

Exponáty jsou řazeny zleva doprava podle doby vzniku originálů – od nejstarších k novějším.

Hmatová expozice Korejská keramika vznikla původně jako doprovodný výstavní soubor k 68 dílům korejského umění na Zbraslavi (2007–2009), který Národní galerii v Praze zapůjčilo Národní muzeum Koreje v Soulu. Po přemístění expozice asijského umění do paláce Kinských byla hmatová expozice v roce 2011 obnovena. Tento nepočtený soubor z hrnčířské dílny jihokorejské keramičky U Kang Mä, zachycuje odlišná historická období a tvarosloví keramické tvorby na Korejském poloostrově od 2. do 15. století. Zároveň představuje současné dílo autorky replik inspirované tradiční výzdobnou technikou rytí v nástřepí.

Z výstavy zapůjčené Národním muzeem v Soulu, palác Kinských 2011

Z keramické dílny, kde vznikly zvětšené repliky vystavených originálů k hmatovému prohlížení

Vytváření raženého ornamentu na replice

Dekorace zvětšené repliky rytým motivem ryby

Popisky k expozici Korejská keramika

U Kang Mä

Váza z 2. poloviny 12. století – zvětšená replika

kamenina, 34 x 14 cm

Váza je příznačnou ukázkou keramické tvorby pozdního období Korjo 918–1392. Má velmi krátký krk s úzkým hrdlem, který je posazen na široká oblá ramena. V této části je nádoba nejširší, směrem ke dnu se esovitě zužuje a těsně nade dnem se jen lehce rozšiřuje. Profil vázy připomíná písmeno S nebo zkroucenou větev slivoně, podle které dostal tento tvar nádob název. Pro nádoby období Korjo byl typický dekor oblak a jeřábů, avšak tato replika je bez výzdobných prvků.

U Kang Mä

Podstavec ve tvaru číše z 2.–3. století – zvětšená replika

kamenina, 38 x 26 cm

Podstavec ve tvaru číše s prolamovaným dekorem je zdoben obdélnými otvory v několika řadách. Povrch podstavce dekorují ryté linky vytvářející pásy. V každém se nachází určitý počet „okének“. Kromě otvorů jsou jednotlivé pásy zdobeny dekorem rytých kroužků. Podstavec má velice široké dno, které se směrem k závěru zužuje. Miskovité zakončení podstavce zdobí čtyři pásy s rytými kroužky. Nádoba vznikla pravděpodobně v období Tří království, zřejmě v království Kaja ve 2.–3. století.

U Kang Mä

Okrouhlá pohřební urna ze 7. století – zvětšená replika

kamenina, 20 x 20 cm

Urna sestává z okrouhlého těla a kulatého víka. Celý její povrch je s výjimkou dna zdoben pestrými raženými vzory: krátkými vpichy a vrypy, obloučky, oblaky a dalšími vzory. Mimořádně zajímavá je kombinace ornamentu sestaveného z luků s napnutou tětivou ve střední části těla nádoby, pod nímž je umístěn pás se stylizovanými oblaky. Také víko je zdobeno raženým vzorem. Ornament na víku připomíná velký rozkvetlý květ.

U Kang Mä

Láhev s dekorem ryb z 15. století – zvětšená replika

kamenina, 33 x 13 cm

Technika *čohwa* neboli technika ornamentu rytého do nástřepí je pro kameninu *punčchong* charakteristická. Originál díla pochází z období království Čoson (1392–1910). Tělo nádoby v horní části zdobí jednoduchý abstraktní vzor. Láhev má ohrnuté úzké hrdlo a jemně projmutý podlouhlý krk volně přecházející v ramena. Poměrně nízko posazené břicho je zdobeno rytým motivem ryb.

U Kang Mä

Mísa s dekorem pivoňek, 2007

kamenina, 15, 5 x 40 cm

Originální dílo autorky replik je inspirováno tradiční korejskou keramikou zdobenou rytým dekorem v nástřepí. Motiv květů a listů pivoňek pokrývá téměř celý povrch nádoby. Výběr motivu dekorace nebyl náhodný. V době příprav expozice kvetly v okolí pražského keramického studia pivoňky. Umělkyně i autorka si je velmi oblíbily; ostatně rozkvetlé pivoňky jsou častým jarním motivem asijského umění snad i proto, že čas květu pivoňky je tak krátký.

Hmatová expozice Japonská skulptura

Pokyny pro doprovod

Doporučujeme plastiku prohlížet oběma rukama od nejvyššího bodu na hlavě směrem dolů přes ramena figury k podstavci. Exponáty doprovázejí popisky se

zvětšeným českým a anglickým textem a v českém Braillově písmu. Musíme předejít poškození povrchu exponátů, jaká mohou způsobit prstýnky, náramky, zipy u oděvů apod., proto upozorníme návštěvníky na toto nebezpečí a požádáme je, aby nevhodné předměty odložili.

Jak se tyto kopie dostaly do Národní galerie a jak do hmatové expozice?

Soubor laminátových kopií má zajímavou historii. Představuje několik ukázek Národního pokladu Japonska [国宝](#): *kokuhō*. Původní císařský zákon o památkové péči z roku 1939, doplněný v roce 1950, uvádí více než osm tisíc položek, které striktně japonské císařství zakazuje vyvážet. Za památkami je nutno do Japonska cestovat anebo si je v kopiích prohlížet v tuzemském muzeu. Proto japonské instituce vytvářejí „vzdělávací“ soubory kopií pro zahraniční galerie. Laminátové kopie Národního pokladu byly darovány japonskou vládou NG již v roce 1973 prostřednictvím obchodní společnosti JETRO. Tato kolekce významných sochařských památek z Japonska byla poprvé představena veřejnosti na výstavě Přírůstky Národní galerie v Praze v Belvederu roku 1974. Po té byl dar uložen jako studijní materiál na dlouhá léta do depozitáře Sbírkového umění NG na Zbraslavi. Při studiu jiných sbírkových předmětů jsme si v depozitáři laminátových kopií všimli a po konzultaci s tehdejší ředitelem Filipem Suchomelem, jsme je zpřístupnili ve hmatové expozici. Vystavením těchto předmětů byl také zhodnocen potenciál sbírkových studijních fondů, (kopie, repliky, falsa), která muzea a galerie často bezradně uchovávají v depozitářích.

1. hmatová expozice asijského umění Japonská skulptura na zámku Zbraslav (1998–2009)

Technologicky dokonale zpracovaný povrch akrylátových plastik svou texturou přesvědčivě zprostředkovává informaci o materiálu původních památek. Řada z nich nese kvalitní napodobení polychromie a zlacení či intarzie, informuje také o rozsahu poškození originálu díla: stopy po zlomení, prasknutí aj. Tyto aspekty a souvislosti doplňující dílo jsou zajímavé i pro vidícího návštěvníka. Prohlížení sochařských materiálů je pro hmat příjemným zážitkem. Autorkou hmatové expozice je Gabriela Šimková.

Popisky k expozici Japonská skulptura

Šaka Njorai – kopie

laminát

98 cm

Buddha Šákjamuni je torzem sochy vysoké téměř jeden metr, jež pochází z období Heian z 9. až 10. století. V heianském období se sochařský materiál opět omezil na dřevo, a tak i originál tohoto Buddhy je vyřezán ze dřeva, jehož povrch byl pokryt laky a pozlacen.

Hlava muže – kopie

laminát, 16 x12 cm

patří k terakotovým figurám *haniwa*, jež bývaly umístěny kolem, ale i uvnitř hrobek vůdců mocných rodů. Zatímco džómonské figuríny *dogú* – srovnej s pátým exponátem – měly někdy až groteskní tvary, neboť sloužily magickým účelům, *haniwy* představují lidské postavy s pravidelnou oválnou tváří se sarkastickým výrazem. Figury *haniwy* kultivovaností a náročností nejen poukazují k pokročilé civilizaci, v níž vznikly, v jednotném státě zformovaného japonského národa, ale především upoutají jednoduchostí. Terakotové figury zpodobňovaly lidi i zvířata, jednoduchá japonská stavení nebo čluny. Většina dochovaných figur nebyla zdobena, v poslední době byly však nalezeny také *haniwy* s polychromovaným povrchem. Japonsko již mělo zkušenost s komunikací s asijskou pevninou, a tak se kontinentální vliv pozvolna zabydloval i v japonské kultuře. Předměty uložené v hrobkách byly buď dovezené, nebo alespoň vyhotovené podle korejské nebo čínské předlohy. Originál, podle něž je zhotovena vystavená figura pochází z období mohyl v 5. až 6. století, je z pálené hlíny, vysoký 23 cm a byl nalezen v prefektuře Nara ve středním Japonsku.

Nebešť'an na oblaku – kopie

laminát, 50 x 80 cm

je dílem japonského sochaře Džóčóovy školy z pozdní doby Heian. Původní socha, vysoká 55 cm, byla z polychromovaného dřeva a byla umístěna mezi ostatními jedenapadesáti nebeskými hudebníky Amidovy síně. Socha Buddy Amidy v klášteře Bjódóin v Udži u Kjóta ve Fénixově síni je jediným dílem Džóčóovým z roku 1053, které se dochovalo.

Hlava strážce Badžíra – kopie

laminát, 27 x 14 cm

je dílem sochaře doby Fudžiwara z 11. století. Původní socha byla ze dřeva, vysoká 26 cm. Hlava bódhisattvy je v životní velikosti. V tomto období začali sochaři a řezbáři používat menších dřevěných špalíčků. Nový způsob skládání soch z menších částí vedl ke zjemnění řezby, což dokládají i sochy vzniklé pro císařský dvůr rodu Fudžiwara, o kterém jsme se již zmínili u sochy Nebešť'an na oblaku.

Figurína ženy *dogú* – kopie

laminát, 27 x 20 cm

pochází z období střední doby *Džómon* (asi 3000–2000 př. n. l.). Je nevelká, měří 18 cm. Originální prehistorická postava je z pálené hlíny. Má širokou tvář, vypoulené oči, ruce a nohy jsou výrazně krátké, ramena a boky přehnaně široké. Brzy poté, co se Japonsko oddělilo od asijského kontinentu, začali obyvatelé japonského souostroví vyrábět hliněné nádoby. Tato keramika dala svým tvarem a dekorem název následujícímu období: *Džómon*, přičemž *džó* znamená provazec, *mon* vzor, tedy období kultury provazcového vzoru. V kultuře *Džómon*, která trvala přibližně od 10 000 př. n. l. až 300 př. n. l. – možná fungovaly tyto figuríny, jejichž funkce je stále málo objasněná, jako asistentky bezpečného porodu, dobré úrody a úspěšného lovu, jindy při pohřbu doprovázely zesnulého do posmrtného života. Tyto enigmatické figuríny si dosud zachovaly v japonském kulturním prostředí svoji moc a staly se od 20. století silným zdrojem umělecké inspirace zejména v sochařství. V posledních desetiletích často figurují v *manga* a *anime* i v počítačových hrách.

Přitažlivý narativ díla byl tématem taktilních výtvarných děl

Dílna hmatového modelování ve zbraslavské zámku, bývalém sídle expozice asijského umění, 2009.

Hmatové prohlížení figuríny *dogú* vyústilo ve výtvarné dílně (kresbu nevidomý vede prsty či pleťáskou jehlicí) dle Čechovy metodiky protlačované kresby k dvojrozměrnému ztvárnění taktilního vjemu.

Literatura k hmatovým expozicím

Šimková, Gabriela: *České moderní sochařství – hmatová expozice*. in: Hradílková Tereza a Sýkorová, Vladimíra .*Dotýkejte se, prosím! Průvodce hmatovými projekty*, Sdružení Hapestetika, Praha 1998

Šimková, Gabriela a Perout, Evžen: *Palácový lev dotykem*. in: Bulletin Národní galerie v Praze XI / 2001, s. 73-78. ISBN80-7035-267-1

Muzea pro všechny – příručka k fyzické a smyslové dostupnosti muzeí. ČV ICOM 2003. ISBN 80-86611-03-5

Perout, Evžen: *Arteterapie se zrakově postiženými*. Okamžik, Praha 2005, ISBN 8090324797

Šimková, Gabriela: *Chinese Buddhism by Touch*. In: *L'arte a portata di mano. Verso una pedagogia di accesso ai Beni Culturali senza barriere*. Ancona 2005, Armando Editore, pp. 285-293. ISBN 88-8358-828-2,

Šimková, Gabriela a Perout, Evžen: *Japonská skulptura pohledem kurátorky a arteterapeuta* in: *Zprostředkování umění znevýhodněným skupinám*, Alice Stuchlikova (ed.), Masarykova univerzita, Brno 2010, s. 30–41. ISBN 978-80-210-5403-5

Šimková, Gabriela a Perout, Evžen: *Falconer on Horseback: Knowing What to Point Out*. in: *Bulletin of the National Gallery in Prague XXII–XXIII / 2012–2013*, s. 100–106.

Šimková, Gabriela. *Z dosahu zraku. Možnosti receptivní arteterapie v galerijní expozici*. Seminář Muzeum a návštěvníci se speciálními potřebami. Národní muzeum, Muzeum České hudby *Praha 2. října 2013*

<http://www.emuzeum.cz/admin/files/CMH-12-PhDr.-Gabriela-Simkova,-text.pdf><http://www.museoomero.it>

<http://www.artbeyondsight.org/>

<http://www.astc.org/resource/access/index.htm>.

Studie vznikla za podpory Dotace Ministerstva kultury ČR pro dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace pro rok 2014.